

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

СВЕТОЗАР МИЛЕТИЋ И МАТИЦА СРПСКА

1826 - 1996

Каталог изложбе

Нови Сад, 1996

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

Каталози изложби

2

Аутори каталога и изложбе
Гордана Ђилас и Радован Мићић

ПРЕДГОВОР

У фебруару 1996. навршава се сто седамдесет година од оснивања Матице српске и од рођења њеног заслужног члана Светозара Милетића. Тим годишњицама посвећена је традиционална свечана седница Матице српске на дан 16. фебруара, а Библиотека Матице српске је том пригодом приредила изложбу *Светозар Милетић и Матица српска 1826-1996*.

Када је 1861. године постао члан Матице српске, Светозар Милетић је био добро знан у Српству. Рођен у шајкашком селу Мошорину, учио је гимназију у Новом Саду и Пожуну, а права студирао у Пешти. Као ђак писао је стихове, 1844. године објавио је *Еклоџу или Пасиџирску иџру*, а у рукопису му је остао спис *Historia Ungarorum*, писан на латинском 1842. године. Један је од покретача часописа *Славјанка*, у којем су објављене његове песме. Био је учесник Мајске скупштине 1848. године у Карловцима и члан Главног одбора српског народног покрета. После Буне се вратио студијама; наставио је да учи права на Бечком универзитету и 1854. године постао доктор правних наука. До 1856. био је у државној служби, а 1857. године је дошао у Нови Сад и отворио адвокатску канцеларију. Укидање Војводства Србије и Тамишког Баната 1860. године подстакло га је да у *Србском дневнику* објави познати *Туциндански чланак* и позове српски народ у политичку борбу за национална права у Хабзбуршкој монархији. После писма Матици српској о прослави стогодишњице Саве Текелије постаје њен делатан члан. Изабран у одбор за припрему новог устава Друштва, сачинио је предлог тог основног акта. Када је Матица српска прешла у Нови Сад 1864. године, Милетић је, поставши први председник њеног

Књижевног одељења, предложио промене у уређивању *Летописа* и покретање новог књижевног часописа *Матица*. Сам је покренуо политички лист *Застава*, који је уређивао готово две деценије, чак и у време тамновања у Вацу, на које је био осуђиван због политичког деловања. Иако се после аустро-угарске нагодбе и стварања Двојне монархије окренуо политичкој борби за остваривање српских националних циљева, био је присутан и утицајан у раду Матице српске. У доба његовог најживљег деловања она је постала културно средиште српског друштва у националној експанзији.

Матица српска и њени угледни чланови ценили су допринос који је пружио народни трибун Светозар Милетић: Милан Савић је приредио 1921. године књигу *Млади Милетић*; о стогодишњици Матице српске и стогодишњици Милетићевог рођења, 1926. године у *Летопису* је објављена *Споменица Светозару Милетићу*, а у едицијама *Књиге за народ* и *Предавања за народ* штампане су студије Васе Стајића о његовом животу и раду. Исти писац је у јубиларном зборнику *Матица српска 1826-1926* сажето представио деловање Светозара Милетића у најстаријем српском књижевном друштву. У новије време Милетићев лик су осветљавали водећи Матичини посленици Вељко Петровић, Милан Петровић и Божидар Ковачек. Међу експонатима презентованим у хронолошком низу, налазе се и други научни и истраживачки радови о Матици српској и Светозару Милетићу.

Објављена Милетићева дела и литература о њему и о његовом деловању у Матици српској чувају се у збиркама Библиотеке Матице српске (БМС), а оригинали репродукованих рукописа и писама у збиркама Рукописног одељења Матице српске (РОМС).

Изложба је отворена од 1. до 29. фебруара 1996. године
у витринама испред Свечане сале Матице српске.

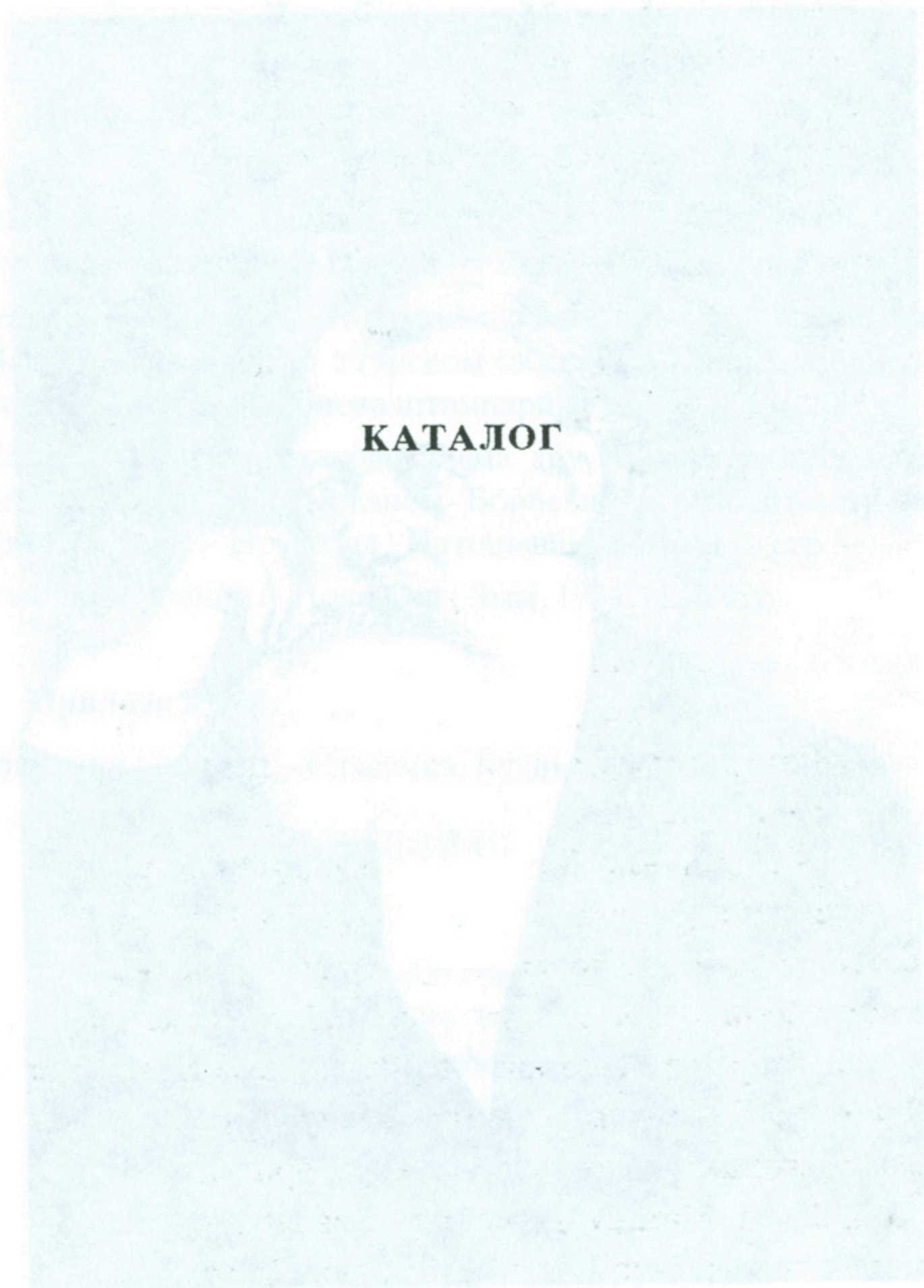
О СВЕТОЗАРУ МИЛЕТИЋУ

СВЕТОЗАР МИЛЕТИЋ, питомац Матице српске, почасни и редовни члан, и први председник Књижевног одељења Матице српске. Светозар Милетић, ако и није био Текелијанац, ипак је с Матицом српском долазио у пријатељске везе као члан пожунске и пештанске учеће се младежи која је, под надзором Матице српске, оснивала своје читаонице, и држала своје састанке у Текелијануму. Тако се само може и протумачити поступак Матице српске 1850, кад је први пут дала Текелијину потпору бечком студенту, Светозару Милетићу. За ту нарочиту предусретљивост Матице српске Милетић ће захвалити тиме што ће, приликом прославе стогодишњице Саве Текелије, као политички поглавица Новог Сада, и као "председник одбора за интелектуалну страну прославе", учинити Матици српској толике услуге, да га је Матица српска још пре прославе, 17. (5) августа 1861. изабрала за свог почасног члана. Од своје стране, Милетић се, већ крајем истог августа, уписао и за редовна члана Матице српске, а Матица је српска новoga свог члана изабрала и у Одбор који је требао саставити нови устав за Матицу српску која је имала да се пресели у Нови Сад. И устав под којим ће новосадска Матица српска живети све до 1920, "истекао је из вештога пера Г. Милетића", речено је године 1861. И први председник Књижевног одељења, које је организовано на основу истог устава, био је Милетић. Као такав, он предлаже и покреће часопис *Матицу* који треба да популаризује Матицу српску код широких редова народа. Он постепено улази са својом четом народњака у Матицу српску тако да само од његове воље зависи хоће ли бити њен председник. Он се председништва не прима, јер неће Матицу српску да излаже

опасности и прогонима Ђуле Андрашија или Калмана Тисе. Али ради у Матици српској и као критичар који даје своје мишљење о рукописима поднесеним за награду. Године 1861. искала је Матица српска од њега и друга му Јована Ђорђевића пресуду о драми *Цар Лазар*. Мишљење је дао Ђорђевић, али је то био повод да Матица српска и Милетића изабере за почасног члана: да би имала што више сарадника "који би јој по дужности у свему на руку ићи морали, а и да не би непрекидно једним те истим књижевницима досађивала, шиљући им на пресуду дела, која јој се на издање подносе". 1865. године даје он мишљење о двама делима стиглима на питање: *Зашићо наш народ у Аустрији и ројада?* 1868, заједно с Политом, даје повољно мишљење о делу Ђуре Вукичевића: *Мисли о уставној држави и њеним уставнома*. Поред тога, он помало сарађује и на Летопису М. С: *О уставу и уставнома у Србији* (114, 1872, стр. 78-113) и *Сјоменица хришћанским гаранцијним великим силама о положају и сарадању Хришћана у Босни* (116, 1873, 148-158). Све до краја 1883, он долази у седнице Књижевног одељења и у главне Скупштине Матице српске, све док не клоне лављи овај дух. - Све ове везе између Милетића и Матице српске мањи су део Милетићевих заслуга којима је задужио Матицу српску. Далеко крупнија је ова његова заслуга: у годинама 1848. и 1849, и од 1860. до 1883, он је надахњавао српску интелигенцију тако високим тежњама националног, политичког и културног либерализма, да је постао главни инспиратор Јована Јовановића Змаја, Лазе Костића, донекле и Ђуре Јакшића. Он има, може бити, главну улогу у стварању једне социјално-педагошке књижевности која пролепшава и подиже живот, која ће и Матицу довести у живљи додир са народним животом и учинити је јачом полугом за унапређење наше културе.

(Из књиге *Матица српска 1826-1926*)

Васа Сјајић

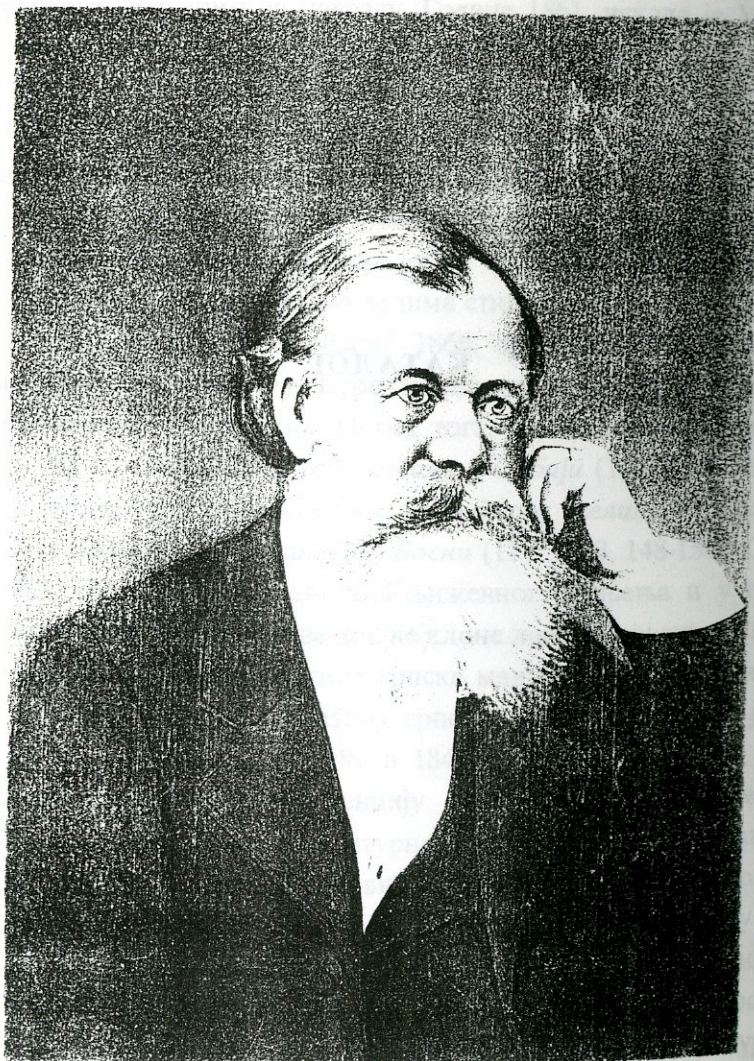

КАТАЛОГ

1. E
2. B
3. H
4. P
5. C

1. B
2. H
3. P
4. C

1. B
2. H
3. P
4. C

СВЕТОЗАР МИЛЕТИЋ

Дела Светозара Милетића

Књиге

1. Еклога или Пастырска игра на данъ именитый благородног и високоученог господина Петра Јовановића... - У Новомъ Саду : Писмены Екатерине Јанковића Вдове, 1844. - 24 стр.
2. Беседа дра Светозара Милетића, земаљског заступника, говорена 14. новембра 1868. на Угарском сабору у питању народности. - У Новоме Саду : Платонова штампарија, 1868. - 45 стр.
3. Млади Милетић : његова писма дру Јовану Хацићу Светићу : његова преписка са Јованом Ђорђевићем / за штампу спремио Милан Савић. - Нови Сад : Натошевић, 1921. - 110 стр.
4. Изабрани чланци. - Нови Сад : Змај, 1939. - 216 стр.

Прилози

5. Славјанки : [песма]. - Славјанка, Будим, 1847, год. I стр. 1.

СЛАВЈАНКИ.

Иш е сунце виж' обзора —
Ал ютренъи любки зраци,
Играю му с' у облаци.
Те се рађа руйна зора:
Зора каже бѣлый дан,
Бѣлый данак Спасов-дан.

* * *

И славуи на Слав-Гори,
Ибо ибсму свою милу,
И Славјанку буде вилу,
И спасаю, да јой зори:
Од истока бѣлый дан,
Благий данак Спасов-дан.

6. [Туциндански чланак]. - Србски дневник, 25. децембра 1860, год. IX, бр. 102, стр. [1]
7. Устав Матице српске из пера Светозара Милетића, усвојен 1862, био на снази до 1920. године.

УСТАВ
МАТИЦЕ СРБСКЕ.

Матица Српска, која је 14. Јануара 1826 г. основана, а решењем краљевског угарског намесничког већа од 13. Децембра 1836. г. бр. 37171. потврђена, замењује свој досадашњи устав по потреби српске књижевности и по околностима времена овим уставом:

I.

Цел Матице Српске.

Чл. I.

Матица је српско друштво, које има цел, да материјалном и умном снагом подпоможе, развија и распрострањава књижевност и вештину српску, а тим путем да подиже просвету народа српског.

По том ће Матица Српска:

- a) издавати у свом трошку како изворна тако и по-србљена и преведена књижевна, и изворна вештачна

8. Значај Матице српске. - Србски дневник, 30. април 1864, год. XIII, бр. 50, стр. [1]
9. Позив Матице српске на народ србски. - Из главне скупштине "Матице српске" држане у Новом Саду 10. и 11. августа 1865. - 3 стр.

Плакат.

Рукописи и писма

10. Historia Ungarorum

Рукопис на латинском, 1842.

11. Писмо Светозара Милетића о прослави стогодишњице рођења Саве Текелије, 1861.

Плаг 15 Август 1861.

Ваше Драгородије!

Писмо одбора маџице Српске од 22. Јуна
с. г. бр. 49 дошло сам пре три дана,
с аутом доставио.

Ја сам био код Н. Вуковског
лидеиства Ј. Рачковића Барбоси, и од њега
чујем, да је он вама у своје име, и у
име обимних Српске и Маџарске одре-
ђено, да вам је и презаси, како
да се светковина обве држи, и како
у својим и самим паматим за њу,
да ја сам одговорам, како да се
лидеиство, да је ја у том обвезу
све држати, што не можемо власи
држати него, а како, да је се и
својим и самим доставио.

Маџарски одбор од вас и
лидеиства Ј. Рачковића Барбоси, не долази
у, а време је и српском Крају,
и тако се ја сам као председник
обимних одбора за иницијативу,
од стране српске и маџарске
заједнице, како да се обвезу,
својим, да држати и самим
и самим Ј. Рачковића одговорних,
и одборних државних и самим
и самим, да самим и самим држави.

12. Записник Главне скупштине Матице српске, одржане 22. и 23. августа 1864. године.
Међу учесницима је Светозар Милетић, потпредседник Књижевног одељења Матице српске.
13. Писмо Александру Сандићу о ситуацији у Угарском сабору, 26. септембра 1864.
14. Милетићев предлог за деловање Књижевног одељења Матице српске, 31. октобра 1864. године
15. Милетићев предлог за уређивање Летописа Матице српске и за покретање *Матице*, новог листа Матице српске, 13. децембра 1864.
16. Извештај о раду Књижевног одељења у 1864. и 1865. години
17. Писмо из тамнице у Вацу, 6. септембра 1871. године

Литература

18. [Др Светозар Милетић : читуља]. - Календар Матице српске за 1902. годину, Нови Сад, стр. 93-95.
19. Светозар Милетић : живот и рад / Васа Стајић. - Нови Сад : Матица српска, 1926. - 435 стр. - (Књиге за народ / Матица српска; св. 157-160)
20. Светозар Милетић и Матица српска / Васа Стајић. - Летопис Матице српске, Нови Сад, 1926, књ. 308, стр. 10-25.
21. Светозар Милетић : живот, рад и идеје / Васа Стајић. - Нови Сад : Матица српска, 1926. - 21 стр. - (Предавања за народ / Матица српска ; св. 3)
22. Оснивачи, заслужни часници и чиновници Матице српске / Васа Стајић. - Матица српска : 1826-1926. - Нови Сад : Матица српска, 1927. - Стр. 529-530
23. Светозар Милетић као поборник политичког и културног напретка / Коста Милутиновић. - Годишњак Матице српске за 1940, Нови Сад, стр. 61-84
24. Документи о Светозару Милетићу. - Нови Сад : Матица српска, 1951. - 136 стр.
25. Величина Светозара Милетића / Милан Петровић. - Летопис Матице српске, Нови Сад, 1952, књ. 369, стр. 81-92

26. Светозар Милетић. - Времена и догађаји / Вељко Петровић. - Нови Сад : Матица српска, 1954. - Стр. 248-255
27. Око Милетића и после њега : чланци, расправе и полемике / Никола Петровић. - Нови Сад : Матица српска, 1964. - 295 стр.
28. Над гробом дра Светозара Милетића. - Песме / Јован Јовановић Змај. - Нови Сад : Матица српска, 1973. - Стр. 390
29. Вести о Светозару Милетићу из 1856-1857. године / Славко Гавриловић. - Зборник за историју, Нови Сад, Матица српска; 1973, бр. 7, стр. 137-139
30. Милетићево виђење Матице српске / Божидар Ковачек. - Зборник за друштвене науке, Нови Сад, Матица српска, 1976, бр. 61, стр. 41-46
31. Удео Светозара Милетића у покретању листа Матица / Душан Панковић. - Зборник за историју, Нови Сад, Матица српска, 1982, бр. 25, стр. 109-112
32. О Матици српској и Светозару Милетићу после 150 година / Никола Петровић. - Културно-политички покрети народа Хабсбуршке монархије у XIX веку. - Нови Сад : Матица српска, 1982. - Стр. 7-22
33. Милетићево хапшење 1876 / Јован Јовановић Змај. - Змајев бечки дневник / [приредио] Младен Лесковац. - Нови Сад : Матица српска, 1983. - Стр. 230-232

Илустрације

34. Матица, лист за књижевност и забаву, Нови Сад, 1865/66, год. I
35. Славјанка, Будим, 1847
Зборник књижевних радова српске пожунске и пештанске омладине, у којем су и Милетићеви стихови. Изашао само први број.
36. Признаница на сто форинти примљених од Јована Форовића за финансирање *Засиаве*, у Пешти 1866.
37. Застава, Пешта, 9. фебруар 1866, год. I, бр. 1
Од 1867. излазио у Новом Саду.

38. Прослава стогодишњице Светозара Милетића у Новом Саду на Бурђев-дан 6. маја 1926 / приређују Матица српска, Град Нови Сад и шајкашке општине

Плакат.

39. Свечано откривање споменика д-ру Светозару Милетићу. - Одбор за подизање споменика Дру Светозару Милетићу у Новом Саду, 1939.

Плакат.

МАТИЦА.

ЛИСТ ЗА КЊИЖЕВНОСТ И ЗАБАВУ.

ГОДИНА ПРВА.

4038

ИЗДАЈЕ

„Матица Српска.“

УРЕЂУЈЕ

А. ХАЏИЋ.

У НОВОМЕ САДУ.

Платонова штампарија 1866.

Фотографије

40. Светозар Милетић, по изласку из тамнице 27. новембра 1879 (БМС)
41. Светозар Милетић / према слици Новака Радонића у књизи *Документи о Милетићу* (БМС)
42. Светозар Милетић према слици Уроша Предића (РОМС)
43. Светозар Милетић у тамници у Вацу, 1871. године (РОМС)
44. Сахрана Светозара Милетића : погребна поворка у центру Новог Сада, 24. јануара 1901. године (РОМС)
45. Гроб Светозара Милетића на Успенском гробљу у Новом Саду на дан после сахране (БМС)
46. Споменик Светозара Милетића, рад Ивана Мештровића, откривен у Новом Саду 1939. године (БМС)
47. Светозар Милетић, фотографија из књиге *Знаменији Срби XIX века*

СВЕТОЗАР МИЛЕТИЋ И МАТИЦА СРПСКА

1826 - 1996

Издавач

Библиотека Матице српске

Нови Сад

Матице српске 1

Уредник

Миро Вуксановић

Аутори каталога

Гордана Ђилас и Радован Мићић

Тираж

100 примерака